

VIII. Henrik birkózása a francia diplomáciával

1520. június 7-én VIII. Henrik angol király találkozott I. Ferencsel, Franciaország uralkodójával Calais mellett, egy semleges területen, az úgynevezett Aranybrokát Mezején.

Alexander Larman elénk tárja a csúcstalálkozó pompáját, valamint a két király küzdelmét és stratégiai manővereit az európai kapcsolatok e döntő fontosságú pillanatában

Henrik és Ferenc – Európa két leg-hatalmasabb és legambiciózusabb uralkodója – korábban még sosem találkozott, bár a kapcsolatfelvétel már 1518 óta hivatalosan is tervezték. Thomas Wolsey bíboros, Henrik főkancellárjának fejében ugyanis (nem sokkal a páneurópai londoni egyezmény megkötése után) megszületett egy kétoldalú békeszerződés gondolata, annak reményében, hogy az angol–francia szövetség szilárd alapokon nyugvó barátságot eredményez a két ország között.

Az új és erős spanyol király, I. Károly hatalomra kerülésével okos lépésnek tűnt egy katonailag dinamikus együttműködés létrehozása, amely – ha szükséges – elbillentheti a hatalmi egyensúlyt Európában.

Amikor a spanyol uralkodót V. Károly néven 1519-ben német–római császárrá választották – abba a pozícióba, amelyet Ferenc is szeretett volna megszerezni, és amiért egy vagyont költött arra, sikertelenül, hogy lekenyeresse a választókat –, már nem lehetett kétség afelől, hogy Károly lesz Európában a jövő embere. Így hát Henrik és Wolsey kitaláltak egy tervet, amely taktikailag merész és bizonytalan kimenetelű volt. Szerettek volna a békét erősítő és baráti gesztusokat tenni Ferencnek, miközben Károly felé is diplomáciai csatornákat nyitottak, hogy a dolgok alakulásának függvényében megőrizték jó tárgyalási pozíciójukat mindkét uralkodóval.

Henrik személy szerint Ferencsel rokonszenvezett. A két férfi nagyjából azonos korú volt (Henrik 1491-ben, Ferenc 1494-ben született), és hasonlóan dinamikus, nagyra törő elképze-

léseik voltak a királyság intézményéről. 1519-ben Henrik megesküdött, hogy nem borotválja le a szakállát, amíg nem találkozott Ferencsel – és ehhez az elharmarkodott fogadalomhoz mindaddig ragaszkodott, míg felesége, Aragóniai Katalin folyamatos unszolásának végül engedve, mégiscsak magához rendelte a királyi borbélyt.

1520 elején Wolsey minden erőfeszítést megtett, hogy bebiztosítsa a mindkét fél által nagyon várt diplomáciai találkozó eredményességét. A megkötött szerződés kimondta, hogy a két uralkodó és udvartartásuk júniusban a Calais-től mindössze pár mérföldnyi távolságban délre, a Guînes melletti Balinghembem fog találkozni, és hogy minden lehetőségük meglesz kulturális és művészeti vívmányaik bemutatására, sőt lovagi tornán is részt vehetnek. A találkozó eseménydús, hosszú két hétnek ígérkezett.





A 16. századi festmény VIII. Henrik találkozóira érkező hatalmas kíséretét ábrázolja, amelynek helyszínét a kortársak a franciák által felállított fényűző sátrakról az Aranybrokát Mezejének nevezték. Az előtérben Henrik király hatalmas, erre az alkalomra emelt ideiglenes palotája látható



„Az uralkodók közötti bármilyen nézeteltérés akár katasztrófához is vezethetett volna”

A mint a feszültség újra felütötte a fejét Európában, a haladó gondolkodású Wolsey meggyőzte Henriket arról, hogy tartsa nyitva a diplomáciai csatornákat. Ezután a püspök találkozót szervezett Kentben az angol uralkodó és V. Károly között. A féktelen, élvhajász Henrik és a tartózkodóbb Károly közötti ellentét tapintható volt, a két államférfi mégis megtalálta a közös hangot a napokig tartó dőzsölés és mulatozás alatt. A pünkösti ünnepeket együtt töltötték Canterbury Szent Tamás sírhelyénél, a Canterbury katedrálisnál, majd május 29-én egy megneemtámadási szerződést kötöttek, és utána megegyeztek, hogy találkoznak, miután Henrik hazatért Franciaországból.

Henrik, miután a nagy uralkodóval barátságot kötött, feleségével, Katalinnal, Wolsey-val és az angol udvar 5000 előkelőjével együtt Doverből Franciaországba hajózott, hogy újra találkozzanak egymással. Ha baleset érte volna őket az átkeléskor, az a teljes a királyi udvar pusztulását jelentette volna. Szerencsére az út eseménytelen volt, és néhány napos calais-i tartózkodás után a társaság megérkezett egy – e célra épített, ideiglenes – fényűző palotához, amelyet Wolsey tervezett és rendelt meg néhány hónap leforgása alatt. Nem sajnálta rá a pénzt: a palota hatalmas és lenyűgöző volt, Holbein-dekorációkkal, kápolnával, bőségesen feltöltött borospincével. Volt benne természetesen díszterem is, és jutott mellette hely a tervezett lakomákra összegyűjtött, több ezer vágásra ítélt állat számára. Richard Grafton nyomdász az alábbi módon írta le *Krónikájában* (1569):

„A láthatóan nagyszabású és hatalmas falakkal megépített várpalota kapuja boltíves volt, mindkét oldalán egy-egy egy-

forma, rendkívüli műgonddal díszített toronnyal, közöttük helyezkedett el a kapu és annak főtornya. A kaput követő hajító harcosok képe, valamint régi mitikus és valós hősök – mint Herkules, Nagy Sándor és mások – lenyűgözően megmunkált, aranyozott és Albion színeiben pompázó képmása díszítette.”

A jelen levő emberek közül addig csak kevesen voltak tanúi a hatalom és a méltóság ilyen felvonulatásának, és néhányukat félelemmel töltötte el a két fél közötti összecsapás lehetősége. Bármilyen nézeteltérés akár katasztrófához is vezethetett volna.

Ennek elkerülése végett Henrik és Ferenc első találkozója előtt Wolsey összehozott egy „presztízsmenőt” szerződést, azért, hogy emlékeztesse Franciaországot Anglia felé fennálló pénzügyi kötelezettségeire. A tartozás abból keletkezett, hogy 1519-ben visszaadták a franciáknak Tournai városát, amelyet VIII. Henrik hat évvel korábban elfoglalt. Ezt a „járandóságot” – egymillió aranykorona formájában – két részletben kellett kifizetni. Wolsey abba is beleegyezett, hogy találkozik Louise-zal, Ferenc anyjával, egy rémisztő asszonnyal, akit általánosságban a trón igazi birtokosának tartottak, hogy megvitassák az „angolszász helyzetet” – ami a mindkét fél által támogatott széles körű párbeszéd eufemisztikus elnevezése volt.

Az első találkozás

Henrik úgy készült fel az első találkozásra, hogy magára öltött egy lenyűgöző, ezüsttel, ékszerekkel és egy aranyozott övvel díszített ruhát. Tekintélyes, 500 fős lovaság és 3000 fős gyalogság kíséretében eleinte óvatosan viselkedett, amikor meglátta Ferencet. Mégis mindkét fél előre küldte lovasságát, amit kíséretük eleinte

aggodalommal szemlélt, mindazonáltal halálbüntetés terhe mellett meg volt tiltva számukra a közbeavatkozás. Amikor azonban az uralkodók végre személyesen találkoztak, barátságosan átölelték egymást, köszöntőt mondtak a két ország örök barátságára. A baráti hangulat megőrzése érdekében az angol király is lemondott arról, hogy előadja a francia trónra irányuló, szinte rituális rendszerességgel felhozott igényét. Henrik az elkövetkező néhány nap jó részét harci játékokkal és viadallokkal töltötte. Az angol krónikás, Edward Hall feljegyezte, hogy „a francia király jó sok lándzsát tört el, de korántsem annyit, mint Henrik”, és hogy „szombaton mindkét uralkodó a harcmezőre lépett, és Henrik király felbecsülhetetlen értékű páncélingét és lovának védőöltözetét 2000 uncia arany és 1100 hatalmas gyöngy díszítette”.

Hall ugyan nem említi meg, de más forrásból tudjuk: az angol király olyan hevesen és elszántan vívott, hogy egyik legjobb lova elpusztult a küzdelemben. Henrikkel történt egy másik szerencsétlen eset is június 13-án, amikor az uralkodó – valószínűleg részegen – kihívta Ferencet birkózópárbajra. Henrik nem tudhatta, hogy Ferenc jól ismerte a „*tour de Bretagne*” néven ismert technikát. Az angol király nagy bosszúságára, Ferenc pár másodperc alatt földre vitte. Hall tapintatosan ezt is kihagyta beszámolójából.

Mindenesetre nyilvánvalóan őszinte barátság szövődött a királyok között, amelyet Wolsey egy szentmisével tett emlékeztetéssé, és amelyet ajándékcserevel erősítettek meg. Mielőtt a gyűlés június 24-én feloszlott volna, a két férfi könnyes szemmel ölelte át egymást, és örök barátságot fogadtak, majd megegyeztek abban, hogy minden évben találkoznak. Az esemény tehát minden jel szerint teljes siker volt. →



GETTY IMAGES

Pompa és magamutogatás

VIII. Henrik fényűző viseletben érkezik a találkozóra. Bár lényegét tekintve ez egy diplomáciai esemény volt, a királyoknak arra is lehetőségük nyílt, hogy különféle párviadalokon vegyenek részt, a lovagi tornától kezdve a birkózásig.

Lejegyezték, hogy „Henrik király felbecsülhetetlen értékű páncélingét és lovának védőöltözetét 2000 uncia arany és 1100 hatalmas gyöngy díszítette”.



„Ferenc hosszan és élvezettel megcsókolt és átölelt minden angol udvarhölgyet”

Ferenc valószínűleg kissé csalódottan érkezett meg a csúcstalálkozóra. Az 1515-ben, Milánó mellett vívott mari-nanói csatában aratott látványos győzelem után, amely Itália meghódításának reményét ébresztette fel benne, már nem tudott több hasonló eredményt elérni. Mindazonáltal a fiatal király lenyűgöző, életerős személyiség volt. Gúnyneve ellenére – „François du Grand Nez” (Nagyorrú Ferenc) – karizmatikus és vonzó megjelenésű uralkodó volt, aki fontosnak tartotta hangsúlyozni saját maga és országa dicsőségét. Kíséretének 300 sátra aranybrokátba volt öltöztetve és ragyogott a napfényben, innen ered az esemény és a találkozóhely „fényességes” megnevezése. A királyi pavilon – egy korabeli szemtanú elmondása alapján – hatalmas volt, magassága elérte a 36 métert. Egy másik kortárs az alábbi módon írja le a lenyűgöző látványt: „(Az építmény) hatalmasabb volt, mint a csodás egyiptomi piramisok és a római amfiteátrumok”.

Bár Ferenc tudott Henrik korábbi találkozójáról Károllyal, és (jogosan) gyanakodott az angol király valódi szándékait illetően, készen állt barátjának fogadni uralkodóvárást. Természetesen tudatában volt annak, hogy hatalmára árnyék vetült, és ezért az első találkozóra egy lenyűgöző, ezüsttel és arannyal díszített, gyöngyökkel, rubintokkal és gyémántokkal kirakott öltözetet öltött magára, és egy pompás lóra ült. A pompa, valamint kíséretének nagysága egyértelmű jelzés volt: ha az angol király Franciaországba látogat, számíthat arra, hogy a gyengébb fél lesz a szerződés megkötésekor.

Bár az uralkodók mindketten jók voltak a harci viadalokban, Ferenc – aki vér-aláfutást kapott a szeme alá és orra vére is eleredt az egyik összecsapásban – jobban teljesített az esténként megrendezett udvari lovagi tornákon. Mialatt Henrik a francia

királynéval, Klaudiával étkezett, Ferenc élvezettel mulatta az időt az angol palotában, ahol a királyi udvar több mint 100 udvarhölgyével találkozott. Mindegyiküket megcsókolta és átölelte, „kivéve 4–5 idősebb nőt az ott állók közül”. Ezután lármás éjszakai mulatozásba és ivásba fogott, és különösen lenyűgözte Anglia udvarának néhány szépsége. Amikor távozott, még egyszer – hosszan és élvezettel – megcsókolt minden udvarhölgyet. Sőt az a pletyka is szárnyra kapott, hogy egyikőjük nem sokkal később intimebb pillanatokat is átélt a királlyal.

A résztvevők közül kevesen beszéltek a másik ország nyelvét, de minden esetleges feszélyezettséget elsöpört a bőséges mennyiségű vörös- és fehérbor elfogyasztása. A vigasságra a koronát egy Ferenc által korábbi itáliai útjairól hozott hagyomány tette föl: egy látványos zenés játék. Mindez végül megteremtette az eredményes tárgyalásokhoz szükséges tartós bizalom légkörét.

Ferenc mindazonáltal olykor a diplomáciai szabályok határait feszegette. Aznap – június 17-én, vasárnap –, amikor legyőzte Henriket a birkózómeccsen, kilovagolt az angol táborba, és színpadiasan berontott Henrik lakosztályába, a „foglyának” nyilvánította magát, és könyörgött az angol királynak, hogy tekintse őt trónutódjának. A veszélyes csíny lenyűgözte Henriket, aki megértette, hogy valójában Ferenc egyenrangú partnerének akarta éreztetni magát; ennek megfelelően a francia királyt „testvérének” szólította, ami igen megtisztelő jelzőnek tekinthető. Henrik viszonzta a cselekedetet: ugyanazt a gesztust tette Ferenc felé néhány nappal később.

Ferencnek, aki uralmának legnagyobb részét más kultúrák és uralkodók nagyszerűségének tanulmányozásával töltötte, mindig volt érzéke az abszurditás iránt. Lenyűgözték például Henrik arany ruhába

öltöztetett majmai. Wolsey később azt írta, hogy „a francia király nagyon szívesen játszott ezekkel a kis csirkefogókkal, akik mindent megtettek, hogy lopjanak a tanácsadótól és bosszantsák őket. A király ennek ellenére minden banketten ragaszkodott a jelenlétükhöz”. A végső kölcsönös megajándékozás is a nagyozolás jegyében telt: Wolsey a francia udvarnak egy fadarabot ajándékozott, mely – állítólag tényleg – Krisztus keresztjéből származott, cserébe egy ékszerrel gazdagon díszített, hatalmas szimbolikus értéktárgyat kapott. A gazdagság és a vagyon kifejezésre juttatása az uralkodóval és udvarával szemben táplált bizalmat volt hivatott hangsúlyozni.

A csúcstalálkozó utóélete

A sok baráti gesztus ellenére az Aranybrokát Mezeje diplomáciai mértékkel mérve kevés sikert hozott. Miután a sátrakat lebontották és a másnaposság tünetei múlni kezdtek, a nemrég még együtt mulatozó felek már egészen más szemmel néztek egymásra. Az egyik angol arisztokrata, aki tevékeny részt vállalt az ünnepek lebonyolításában, nem sokkal később kijelentette, hogy „ha lenne egy csepp francia vér is az ereimben, azonnal eret vágatnék és megszabadulnék tőle”.

Nem sokkal az összejövétel után Henrik újra találkozott Károllyal, és megegyezett vele abban, hogy nem ír alá semmilyen jelentős békeszerződést Ferencsel. A francia király eközben mindennemű diplomáciai siker nélkül tért haza. Az eseménynek azonban mégis lett egy kézzelfogható eredménye: a személyes barátság, amely Ferenc és Henrik között szövődött, a kisebb viszályok ellenére jórészt elejét vette a nyílt háborúskodásnak a két ország között. Talán ez önmagában is indokolta tette a hatalmas kiadásokat, a költséges látványosságokat és az egész nagy felhajtást. 🌐

Alexander Larman újságíró és író



GETTY IMAGES

A sármos gall

A francia királyról, I. Ferencről készült festmény a VIII. Henrikkel történt első találkozásának 10 évvel később készült. Feltűnő jellegzetessége, nagy orra – amelyről gúnynevét, a „François du Grand Nez” (Nagyorrú Ferenc) kapta – nem vett el sokat karizmájából, vonzerejéből, nem csökkentette nagyra törő személyes és politikai ambícióit sem. Egy másik kortárs az alábbi módon írja le királyi pavilonja lenyűgöző látványát: „(Az építmény) hatalmasabb volt, mint a csodás egyiptomi piramisok és a római amfiteátrumok”.